

BOGOMTALE

Alm. ene og skovæble. Ill. fra *Atlas Flora Danica*
Common juniper and crab apple.
Ill. from *Atlas Flora Danica*

Atlas Flora Danica – 5 kg frivilligt arbejde
Dansk Botanisk Forening: Atlas Flora Danica. Kasette med tre bind, i alt 1.584 s. 499,95 kr.
Over de sidste 23 år har flere hundrede danske amatørbotanikere og fritidsflorister systematisk kortlagt den danske flora. Ved at opdele landet i 1.300 kvadrater a 5 x 5 km har det været muligt at uddele en ellers uoverskuelig opgave.

Denne utrættelige indsats har resulteret i enorme mængder data, som redaktør Per Hartvig på fineste vis har formået at samle i 2015-udgaven af *Atlas Flora Danica*.

At værket er tilegnet de danske amatørbotanikere og fritidsflorister synes kun rimeligt. *Atlas Flora Danica* er en renæssance-mands drøm. En systematisk kortlægning og taxonomisk registrering af alle karplanter, som optræder spontant i den danske natur og i kulturlandskabet. Det vil sige oprindelige, hjemmehørende og vildtvoksende taxa, indslæbte taxa samt kulturplanter, som utilsigtet er spredt til steder, hvor de ikke dyrkes eller udplantes. I en tid, hvor de fleste opslag sker over internettet, er der en nostalgisk glæde over at bladde i de 1.584 rigt illustrerede sider. Dog er der den fare ved det trykte værk, at det ikke kan stå mål med tilgængeligheden af interaktive søgeværktøjer og derfor kan ende på hylden.

Atlas Flora Danica er opdelt i tre bind. Bind 1 er en introduktion til vegetationshistorien i Danmark og en gennemgang af de danske naturtyper, efterfulgt af et historisk tilbageblik på tidligere tiders kortlægninger. Bind 1 afsluttes med konklusionen, at antallet af vildtvoksende arter i det danske landskab over de sidste 50-80 år er øget markant. Flere arter er kommet til landet, men der har været et mindre tab blandt de hjemmehørende arter. Ændringerne skyldes blandt andet tilplantninger af det åbne land og tab af surbundsarter i indlandet. Vores kyster er nu et af de vigtigste steder for biodiversitet. De fungerer som et refugium og må bevares for at sikre mangfoldigheden af de hjemmehørende arter.

Bind 2 og 3 udgør det egentlige opslagsværk med artsoversigt og udbredelse. Hver plantearter bliver udførligt præsenteret og illustreret med udbredelseskort og fotomateriale.

På landskabsarkitektstudiet kunne *Atlas Flora Danica* i fremtiden meget vel blive en obligatorisk del af pensum. Det gælder i sær-

deleshed værketets første bind, der på letlæselig vis gennemgår Danmarks naturtyper og hvilke økologiske faktorer, der har haft betydning for planternes udbredelse i Danmark.

For en praktiserende landskabsarkitekt fungerer *Atlas Flora Danica* som et fyldestgørende opslagsværk, hvor 3.000 planter bliver præsenteret ud fra taxonomi, oprindelse, vækstforhold og udbredelse. Værket indeholder yderligere 2.125 udbredelseskort, der letaf læseligt illustrerer arternes geografiske udbredelse. *Atlas Flora Danica* er en bog, der sprogligt forventer, at læseren har en vis fagrelevant baggrund. Den empiriske del af værket står meget stærkt, og skulle man søge mere viden, afsluttes bind 3 med en længere litteraturliste.

Værket kunne med fordel understøttes af en digital overbygning og søgefunktion, der kunne give indsigt i den bagvedliggende data. Opslag sker i dag via taxon. Her kunne det være brugbart, om man også havde en geografisk indgang og derfra blev ledt til udbredelseskort.

Med *Atlas Flora Danica* i hånden kan vi som udøvende landskabsarkitekter være med til at skabe og sikre artsrige habitater i Danmark. *Atlas Flora Danica* kan i høj grad anbefales som opslagsværk, som lærebog eller blot som hyggelæsning for den flittige fritidsflorist. *Bo Holm-Nielsen, landskabsarkitekt MDL*

Det ny København

Jan Christiansen: Det ny København. Strandberg Publishing, 2015. 312 s. 350 kr. via webshop arkfo.dk, 279 kr. for LANDSKABs abonnenter

Jan Christiansen var stadsarkitekt i København fra 2001 til 2010. Det har han skrevet en bog om: *Det ny København* – med undertitlen *stadsarkitektens optegnelser*.

Det er en meget personlig bog, som snarere end at forsøge at formidle et generelt overblik over den københavnske byudvikling op gennem 00'erne tager sin læser med på en lytter ved konkurrencer og borgerprocesser og diventerer med insiderhistorier og anekdoter.

Et særligt fokuspunkt for Jan Christiansen var at tiltrække dygtige udenlandske arkitekter – ofte hollandske, til hovedstaden. Erick van Egeraats projekt til Krøyers Plads var en af Christiansens helt store darlings, men efter "en perlerække af møder" valgte

borgerrepræsentationen at skrinlægge projektet.

Et af borgermøderne beskrives som endnu et forudsigeligt "debatarrangement", hvor christianitterne sammen med arkitekt Dennis Lund og landskabsarkitekt Sven-Ingvar Andersson gjorde front mod stadsarkitekten, der "forsvarede sig tappert". Det er korrekt, at debatarrangementet foregik på Christiania, men det var DL, der havde arrangeret det, og de 40-50 deltagere var primært landskabsarkitekter. De oplevede en til tider meget ophidset debat. Det spørgsmål, alle havde været optaget af, var, om de høje eventyrlige gavlhuse med den kreative fortolkning af, hvad det vil sige at udnytte tagetagen, ville fungere som en murbrækker for langt ringere taghuseprojekter. En diskussion, der til forveksling ligner den aktuelle om forsøgsprojekter langs vores kyster.

Men der var også et andet væsentligt forhold omkring projektet til Krøyers Plads, som stort set ikke blev italesat, men som vi havde fokus på i DL. Det drejede sig om, at de skævt vinklede gavlhuse ikke stod rent på havnearealets belægning, men var indlejret i en skrånende plint, der delvist domesticerede havnearealet. Om ikke andet var det heldigt, at vi slap for den.

Tilbage til "logbogen". På s. 12 kan man læse følgende: "Landskabsarkitekturen er ikke i fokus, men er selvfølgelig værdsat og indgår stort set altid som en væsentlig medspiller i forhold til byen, bygningen og bygningskunsten."

Well, tænker man. Så er der nok ikke den store grund til at anmelde bogen i LANDSKAB. Men en del selvstændige landskabsprojekter fra tiåret er dog omtalt i tekst og billeder. Her kan nævnes: Bymilen, Rigsarkivets have, Charlotte Amundsens Plads, Utterslev Torv, Sønder Boulevard, Fælledparken, Vester Voldgade, Vartov Plads, Dantes Plads, Israels Plads og Nørrebroparken. Det er dog fair at sige, at fyldestgørende beskrivelser af projekterne skal søges andetsteds, og at et væsentligt projekt som Prags Boulevard glimrer helt ved sit fravær.

Bogen er opdelt i kapitler, der overvejende retter sig efter den Københavnske geografi. Men der er også blevet plads til baggrundsstof. Under overskriften *Landskabet i byen* kan man blandt andet læse: "Overalt i byen

*Marnas have. Hønsheaven efter en barsk vinter i 1960'erne og en senere sommer med restituerede tjørnehøns, buksbomkanter og prydløg m.m.
Marna's garden. The chicken run after a harsh winter in the 1960's and a later summer with restored hawthorn hens, boxwood edging and Allium flowers, etc.*

eksperimenteres med landskabet. Polemisk kunne man sige, at nu har alle vi byfolk rendt rundt i det danske landskab og 'urbaniseret' eller civiliseret den vilde natur til døde. Nu kommer naturen ind i byen og tager hævn."

Mon ikke denne 'forvaltning af den grønne hævn' bliver et fokuspunkt for Jan Christiansens efterfølger i embedet. Det skal blive spændende at se, hvad Tina Saaby en dag skriver om landskabsarkitekturen.

Ullrik Kuggas, landskabsarkitekt MDL

Marnas Have

Steen Høyer: Marnas Have. Sven-Ingvar Andersson. Forlaget Aristo, 2015. 96 s. 200 kr. via webshop arkfo.dk, 160 kr. for LANDSKABS abonnenter

Først fire billeder af en have i sne. Dernæst 26 billeder af en have så grøn. Og herefter har Steen Høyer skrevet tekst om Sven-Ingvar og hans have som en ukunstlet analyse, der venligt fører læseren gennem havens rum og giver forslag til forklaringer på, hvorfor haven ser ud, som den gør. Bogen afsluttes med 16 af

Sven-Ingvars buketter fra haven, som underbygger læsningen af haven og af Sven-Ingvars personlige smag og æstetik.

Sven-Ingvar Andersson blev født i 1927. I en alder af 37 år blev han udpeget til professor i have- og landskabskunst ved Kunstakademiets arkitektskole, hvor han arbejdede i mere end 30 år. Dermed fik han stor indflydelse på uddannelsen af landskabsarkitekter samt – på en egen stilfærdig måde – på faget. I mere end 50 år arbejdede Sven-Ingvar på Marnas Have; haven til en lille aftægtsbolig, som han overtog i 1956.

Jeg har aldrig selv været i Marnas Have, men jeg har set Søren Ryges film fra 2007 'Den smukkeste have', som på én gang præsenterer Sven-Ingvar som landskabsarkitekt og Marnas Have som et eventyr. Min læsning af bogen *Marnas Have* er helt sikkert farvet af Søren Ryges udsendelse, for det gjorde et stort indtryk på mig at se Sven-Ingvar, der nærmest løb ind og ud mellem de grønne vægge i haven, mens han undlod at svare direkte på et eneste af de spørgsmål, som Søren Ryge stillede.

I bogen vises en oversigtlig plan for haven; en have på ca 5.000 kvm, indrettet i rum afgrænset af hække. På én gang stramt og frit, klippede former og lige linjer, men samtidig med plads til det fritvoksende og frodige. På sin vis en lille have; på en anden måde en have så tæt-pakket med oplevelser, at haven opleves som en hel verden i sig selv. Fladen, hækrummene og himlen skaber formen, og hvert rum har sin egen indretning.

Ved første gennemlæsning oplevede jeg hækkene og de klippede former, og derfor kom præsentationen af buketterne som en overraskelse. Jeg havde simpelthen ikke set, at der i haven også var plads til blomster, som det var muligt at skabe buketter af. Men det ledte til flere former for læsning af bogen, f.eks. med udgangspunkt i en buket – for hvor er blomsterne til denne buket fra? Eller hvorledes findes dette rum i forhold til huset, verdenshjørnerne eller havens omgivelser?

Både tekst og billeder i *Marnas Have* er til inspiration. Steen Høyers tekst kan læses alene, for her taler en passioneret underviser.

*Buket med iris, prydøg, hvid løjtnantshjerte, hvid natviol og sødskærm. Fotos Sven Ingvar-Andersson
Bouquet with irises, Allium flowers, white bleeding hearts, white dame's violet and sweet cicely. Photos Sven Ingvar-Andersson*

”Når to formelle principper mødes, opstår det problem, at strukturerne ikke passer sammen. Det kan man løse ved at lægge en pause eller et mellemrum ind. Derved skiller man tingene ad, og de bliver klare og synlig hver for sig” (citater s. 40).

Billederne er samtidig eye-candy og til faglig inspiration: plantevalg og formgivning, lys- og skyggevirkninger, skaleringer, detaljeringsgrad og de store linjer, årstidernes skiften og så videre. Viden om, at Sven-Ingvar selv har taget billederne, giver en ekstra dimension: det er skaberens egen præsentation af sit værk, som han har villet, at det skulle opleves.

Jeg læser *Marnas Have* som en fremvisning af et kunstværk, der præsenteres af Steen Høyer som kunstynder, og han vil ikke forklare eller begrunde, men blot udpege og vise, så andre kan se og læse – og måske lære og begejstres. *Marnas Have* har hermed min anbefaling.

Liv Oustrup,
landskabsarkitekt MDL, ph.d.

Om at begribe og sætte begreb på landskab

Ole Mouritsen: *Om at begribe og sætte begreb på landskab. Et værktøj til landskabsarkitektonisk omtanke ved bygningers placering i landskabet. Landskabstypologi. Arkitekt-skolen Aarhus, 2015. 47 s. 50 kr. Kan købes fra Architegn.dk*

Arkitekt-skolen i Aarhus har udgivet Ole Mouritsens skrift *Om at begribe og sætte begreb på landskab. Et værktøj til landskabsarkitektonisk omtanke ved bygningers placering i landskabet. Landskabstypologi*. Det er et hæfte på 47 s., og Mouritsen beskriver selv, at udgivelsen er en viderebearbejdning af en forelæsning, som dels er illustreret med forelæsnings fotografier og tegninger, men som samtidig indeholder overvejelser med baggrund i fagets tekster og egne diskussioner.

Udgivelsen er tænkt som et værktøj for bevidst oplevelse af landskabet eller som en forberedelse til en egentlig landskabsanalyse. Og som sådan er det en fin udgivelse. Mouritsen præsenterer grundpræmisserne for det danske landskabs nuværende form, og han

fremhæver de landskabselementer, som skaber grundlaget for oplevelsen. Herefter præsenteres en kort gennemgang af natursyn, og sidst gennemgås de klassisk anvendte principper for beskrivelse af landskaber: landskabet som et ’sted’, skala, åben/lukkethed, kanter/overgange, forstærkning/nedtoning og kontrast/interferens. I appendiks præsenteres lister over tilgange til gengivelse af landskaber, hhv. objektive og personlige gengivelser samt lister over yderligere emner til analyse.

Alle principper er illustreret med tegninger eller fotos, og for en studerende, der er ny i faget, kan principperne anvendes meget direkte som nøgle til læring af en grundlæggende læsning af landskaber. For os andre kan udgivelsen tjene som inspiration og som opfordring til at gribe fat i nogle af de metoder til landskabsanalyse, som der henvises til både i forord og referenceliste.

Liv Oustrup, landskabsarkitekt MDL, ph.d.

